

İnsan İnsana İlişki Modeli Bağlamında “Girl, Interrupted” Filminin Niteliksel Analizi

Qualitative Analysis of the movie “Girl, Interrupted” in the Context of Human-to-Human Relationship Model

^{id} Simay Ezgi BUDAK^a, ^{id} Ayça AY KAATSIZ^a

^aHacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi, Psikiyatri Hemşireliği ABD, Ankara, Türkiye

ÖZET Amaç: Nitelikli bir bakım için hemşirelerin etkili iletişim becerilerini kullanmaları gereklidir. Bu becerilerin öğretiminde sıklıkla Travelbee'nin geliştirmiş olduğu “İnsan İnsana İlişki Modeli” kullanılmaktadır. Travelbee, modelinde, bu ilişkinin 5 basamakta geliştiğini tanımlamaktadır. Hemşirelik eğitiminde filmlerin etkili bir eğitim aracı olarak kullanılmasının öneminden yola çıkılarak bu çalışmada, iletişim becerileri açısından “Girl, Interrupted” filmi ele alınmıştır. Bu çalışmada, Travelbee'nin iletişim modelindeki temel aşamaların film aracılığıyla açıklanması ve bu yolla modelin daha iyi anlaşılmasına katkı sağlanması amaçlanmıştır. **Gereç ve Yöntemler:** Bu çalışmada, “Girl, Interrupted” filmi, Travelbee'nin İnsan İnsana İlişki Modeli bağlamında nitel araştırma yöntemlerinden biri olan betimsel analiz yöntemiyle incelenmiştir. Film toplamda 2 kez izlenmiştir; ilk izlemede modelin 5 basamağı (ilk karşılaşma, kimliklerin ortaya çıkması, empati, sempati ve dostça ilişki) tematik çerçeve olarak belirlenmiş ve ilişkili sahneler not alınmıştır. İkinci izlemede, bu iletişim basamaklarına uygun şekilde neden-sonuç ilişkisi kurulmuştur. Analizin devamında elde edilen veriler literatürle desteklenerek yorumlanmıştır. **Bulgular:** Filmde, hemşire Valerie ile hastası Susanna arasındaki ilişki, İnsan İnsana İlişki Modeli çerçevesinde incelenmiş ve basamaklara örnek teşkil eden toplam 6 sahne belirlenmiştir. Bu sahnelerden 4'ü ilk karşılaşma, kimliklerin ortaya çıkması, sempati ve dostça ilişki temalarını temsil ederken, 2 sahne empati temasına örnek oluşturmuştur. Analizle hemşire-hasta arasındaki ilişkinin ilk karşılaşmadan dostça ilişki aşamasına kadar olan gelişimi ortaya konmuştur. **Sonuç:** Bu çalışma ile “Girl, Interrupted” filminin “İnsan İnsana İlişki Modeli”nde tanımlanan hemşire-hasta ilişkisinin gelişim basamaklarına ve bu basamaklarda kullanılan yardım edici becerilere ilişkin görsel ve işitsel öğeler barındırdığı, kuramın öğretilmesinde somut materyaller sunduğu ortaya konmuştur.

ABSTRACT Objective: It is necessary for nurses to use communication skills. Human-to-Human Relationship Model developed by Travelbee is often used in the teaching of these skills. Travelbee defines in her model that this relationship develops in 5 phases. Based on the importance of using movies as an effective educational tool in nursing education, in this study, the movie "Girl, Interrupted" was discussed in terms of communication skills. It is aimed to explain the basic stages of Travelbee's model through movie and, in this way, to contribute to a better understanding of the model. **Material and Methods:** The movie was analyzed with the descriptive analysis method in the context of Travelbee's model. The movie has been watched twice in total. In the first viewing, five steps of the model (first encounter, emergence of identities, empathy, sympathy and rapport) were determined as the thematic frame and related scenes were noted. In the second viewing, cause and effect relationship was established in accordance with these steps. The data obtained in the continuation of the analysis were interpreted by supporting the literature. **Results:** In the movie, relationship between nurse Valerie and her patient Susanna was examined within the framework of the Human-Human Relationship Model; a total of 6 scenes were determined that set examples for the steps. While 4 of these scenes represent the themes of first encounter, emergence of identities, sympathy and rapport, 2 scenes set examples for the theme of empathy. With the analysis, development of the nurse-patient relationship from first encounter to rapport stage has been revealed. **Conclusion:** It has been revealed that the movie contains visual and auditory elements related to stages of the nurse-patient relationship defined in the model. It provides concrete materials for teaching the model.

Anahtar Kelimeler: İletişim; eğitim; hemşirelik; film

Keywords: Communication; education; nursing; movie

İletişim, hemşirelikte tedavi ve bakımın temelini oluşturmaktadır. Etkili bir iletişim, hemşirelik bakımını nitelikli kılar.¹ Kaliteli ve güvenli bir bakım için hemşirelerin iletişim becerilerini eksiksiz bir şekilde

uygulamaları gerekir.² Hemşirelerin etkili bir iletişim kurması, hasta memnuniyetini artırır ve terapötik ilişkinin kurulmasını sağlar.^{3,4} Hemşirelerin iletişimlerine rehberlik etmek amacıyla pek çok kurum

Correspondence: Simay Ezgi BUDAK

Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi, Psikiyatri Hemşireliği ABD, Ankara, Türkiye

E-mail: smybudak@hotmail.com

Peer review under responsibility of Türkiye Klinikleri Journal of Nursing Sciences.

Received: 02 Feb 2022

Received in revised form: 24 Mar 2022

Accepted: 25 Mar 2022

Available online: 04 Apr 2022

2146-8893 / Copyright © 2022 by Türkiye Klinikleri. This is an open access article under the CC BY-NC-ND license (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).

oluşturulmuştur; Joyce Travelbee'nin kuramı bunlar arasında en çok bilinenlerden biridir.⁵ Uzmanlık alanı psikiyatri hemşireliği olan Travelbee, geliştirdiği "İnsan İnsana İlişki Modeli"nde hasta ve hemşire ilişkisinde iletişimin önemini vurgulamıştır. Travelbee, hemşireliği 2 insan arasındaki kişiler arası etkileşim süreci olarak tanımlar ve insan insana ilişki kurulmasını kolaylaştıran şey iletişimdir.⁶⁻⁸ Hemşirelikte iletişim becerileri, lisans eğitimi sürecinde öğretilmektedir. Bu beceriler, kişiler arası etkileşimin en önemli parçası olduğu ve hemşirelik bakımının temelini oluşturduğu için hemşirelerin eğitimi süresince bu becerilerin geliştirilmiş olması önemlidir.^{9,10}

Hemşirelik eğitiminde bilgi ve becerilerin geliştirilmesi amacıyla birbirinden farklı pek çok öğretim yöntemi kullanılmaktadır. Bu yöntemlerden biri de filmlerdir. Filmlerin hemşirelik eğitiminde kullanılması, profesyonel hemşirelik becerilerini geliştirmede etkili olarak kabul edilmektedir.¹¹ Filmler, hemşirelik öğrencilerinin eğitime daha aktif katılmasına ve eleştirel düşünme, problem çözme ve empati becerilerinin gelişmesine yardımcı olmaktadır.¹² Filmlerin bir öğretim tekniği olarak kullanılması, öğrencilere karmaşık kavramları öğretmek, teorileri basitleştirmek ve eğitimi güçlendirmek adına önemlidir.¹³ Hemşirelik öğrencilerine bir dönem boyunca her hafta film izletilen bir çalışmada, filmlerin öğrencilere bilişsel, duyuşsal ve davranışsal düzeyde katkı sağladığı gözlemlenmiştir.¹⁴ Keser ve Acar tarafından yapılan başka bir çalışmada ise hemşirelik öğrencilerine 5 hafta boyunca haftada bir film izletilip, ardından film tartışması yapılmıştır. Çalışma sonunda, uygulamanın iletişim becerilerinin öğretimini ve gelişimini önemli ölçüde artırdığı saptanmıştır.¹⁵ Hemşirelik eğitiminin önemli bir parçası olan iletişim becerilerinin öğretiminde filmlerin etkili bir eğitim aracı olarak kullanılmasının öneminden yola çıkılarak bu çalışmada, iletişim becerileri açısından "Girl, Interrupted" filmi ele alınmıştır.

"Girl, Interrupted" filmi, yazar Susanna Kayser'in 1960'lı yılların sonlarında bir ruh sağlığı ve hastalıkları hastanesinde 18 ay kaldığı hikâyesine dayanan, başrollerini Winona Ryder ve Angelina Jolie'nin paylaştığı 1999 yapımı bir filmdir. Sinemaya, aynı zamanda filmin yönetmenliğini de yapan James Mangold tarafından uyarlanmıştır. Filmde, 18 yaşın-

daki Susann, intihar girişiminde bulunur, ancak bunun bir intihar girişimi olduğunu kabul etmez. Bu olaydan sonra ailesi aracılığıyla gittiği bir terapistle mutsuz olduğunu ve hayaller gördüğünü söyler. Terapistin önerisi doğrultusunda Claymoore Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hastanesine yatmayı kabul eder, ancak bunun kısa bir süreliğine olduğunu sanmaktadır. Claymoore'a vardığında hemşire Valerie Owens tarafından karşılanır ve kadınlar koğuşuna yerleştirilir. Burada kendisine, Dr. Melvin Potts tarafından "Borderline kişilik bozukluğu" teşhisi konur. Susanna, hastane sürecinin sandığı kadar kısa olmayacağını anlar ve artık hastaneden çıkmak ister. Bu sırada, yıllardır hastanede yatan ve hastanedeki işleyişe sürekli karşı gelen Lisa Rowe ile tanışır ve arkadaş olurlar. Filmde, 18 ay boyunca hastanede kalan Susanna'nın hastalarla, doktorlarla ve hemşirelerle ilişkisi ve hastaneden çıkana kadar başından geçen olaylar işlenmektedir. Filmde ruh sağlığı, istismar, kendine zarar verme ve intihar gibi konular ele alınmaktadır.¹⁶ Susanna'nın iyileşme sürecinde önemli bir rol oynayan ve tanışma aşamasından hastaneden ayrılış aşamasına kadar Susanna'nın yanında olan hemşire Valerie, filmdeki önemli karakterlerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Filmde, hemşire ve hasta arasındaki iletişim sürecinin detaylı bir şekilde gösteriliyor olması hemşirelikte iletişim sürecinin anlaşılması açısından önemli bir yere sahiptir. Valerie'nin iletişim şekli, Travelbee'nin açıkladığı iletişim süreciyle benzer basamaklarda ilerlemektedir. Travelbee'nin modelinde hemşire ve hasta arasındaki iletişim süreci sırasıyla ilk karşılaşma, kimliklerin ortaya çıkması, empati, sempati ve dostça ilişki aşamalarını içermektedir.^{6,7} Filmde, bu aşamalara yönelik sahneler açıkça yer almaktadır. Bu çalışma ile Travelbee'nin iletişim modelindeki temel aşamaların "Girl, Interrupted" filmi aracılığıyla açıklanması ve bu yolla modelin daha iyi anlaşılmasına katkı sağlanması amaçlanmıştır. Araştırmanın, lisans ve lisansüstü hemşirelik eğitiminde iletişim modelinin kavramlarının öğretilmesinde, kuramın basitleştirilerek aktarılmasında ve eğitimin güçlendirilmesinde kullanılabileceği düşünülmektedir. Bu amaç doğrultusunda, filmde yer alan Valerie ve Susanna arasındaki ilişki, Travelbee'nin "İnsan İnsana İlişki

Modeli”nde oluşturduğu iletişim basamakları çerçevesinde analiz edilecektir.

GEREÇ VE YÖNTEMLER

Bu çalışmada, orijinal adı “Girl, Interrupted” olan ve Türkçeye “Aklım Karıştı” olarak çevrilen 1999 yapımı film, Travelbee’nin İnsan İnsana İlişki Modeli bağlamında nitel araştırma yöntemlerinden biri olan betimsel analiz yöntemiyle incelenecektir. Betimsel analiz yönteminde öncelikle temalar belirlenir, elde edilen veriler bu temalara göre sınıflandırılır, özetlenir ve yorumlanır. Veriler arasında neden-sonuç ilişkisi kurulur ve karşılaştırmalar yapılır. Yöntem 4 aşamadan oluşmaktadır: Betimsel analiz için çerçeve oluşturma, tematik çerçeveye göre verilerin işlenmesi, bulguların tanımlanması ve bulguların yorumlanması.¹⁷ Literatür incelendiğinde, film analizi için betimsel analiz yönteminin tercih edildiği başka çalışmalara da rastlanmıştır. Örneğin “Sen Aydınlatırsın Geceyi” filminin betimsel analizinin yapıldığı bir çalışmada, tema olarak Albert Camus’un “absürt” kavramı belirlenmiş ve bu temayla ilişkili olarak ölüm, intihar ve absürt kavramları arasındaki ilişki incelenmiştir.¹⁸ Bir başka çalışmada ise “The Circle” filmi betimsel analiz yöntemiyle incelenmiş ve benlik sunumu kuramının kavramları analizin çerçevesini oluşturmuştur.¹⁹ Bu bağlamda, betimsel analiz yönteminin bir kuram veya kavram çerçevesinde film analizi için uygun bir yöntem olduğu söylenebilir.

Film toplamda 2 kez izlenmiştir. İlk izlemede, İnsan İnsana İlişki Modeli ile ilişkili sahneler not alınmıştır. Bu aşamada betimsel yöneme uygun şekilde, analiz için oluşturulan tematik çerçeve Travelbee’nin modelinde oluşturduğu 5 aşamalı iletişim

basamakları (ilk karşılaşma, kimliklerin ortaya çıkması, empati, sempati ve dostça ilişki) olarak belirlenmiştir. İkinci aşamada, film sırasında not edilen önemli sahneler bu iletişim basamaklarına uygun şekilde neden-sonuç ilişkisi kurularak ilişkilendirilmiştir. Üçüncü aşamada, ilişkilendirilen sahneler düzenlenerek tanımlanmış ve literatürdeki araştırmalarla desteklenmiştir. Analizin son aşamasında ise elde edilen bulgular yorumlanmıştır. Çalışmada, “Girl, Interrupted” filminde hemşire-hasta arasındaki ilişkinin ilk karşılaşmadan dostça ilişki aşamasına kadar olan gelişimi ortaya konmuştur.

Bu çalışma etik kurul izni gerektirmemektedir. Araştırma, Helsinki Deklarasyonu Prensipleri’ne uygun olarak yürütülmüştür.

BULGULAR

Filmde, hemşire Valerie ve Susanna arasındaki ilişkiyi açıklamak üzere 6 sahne belirlenmiştir (Tablo 1). Travelbee’nin modelindeki ilk basamak olan ilk karşılaşma aşaması için seçilen sahne, Susanna’nın hastaneye geldiği sahnedir. Valerie, kapıda Susanna’yı karşılar ve onu yatış işlemlerini yapmak üzere personelin yanına götürür. Bu sırada hiç konuşmazlar. Susanna kâğıtları incelerken intihara teşebbüs ettiğini ifade eden bir yazı görür ve bunun doğru olmadığını söyler. Valerie, bu sırada Susanna’nın kafası karışık ve tedirgin hâlini incelemektedir. Susanna ona doğru dönünce Valerie hafifçe gülümser.

Kimliklerin ortaya çıkması aşaması için seçilen sahnede ise Valerie Susanna’ya kalacağı koğuşu tanıtmaya başlar. Valerie, hızlıca yürüyerek koğuşun her bir yerini Susanna’ya anlatır, Susanna da onu meraklı gözlerle takip eder. “Lanet elbiselerimi istiyorum!” şeklinde bağırarak bir hastaya, Valerie, sakin

TABLO 1: Girl, Interrupted” filminin “İnsan İnsana İlişki Modeli” çerçevesinde analizi.

Sahne	Dakika	Tema
Valerie ve Susanna’nın ilk karşılaşması	11.20-13.15	İlk karşılaşma aşaması
Valerie’nin Susanna’ya koğuşu tanıtması	13.20-19.47	Kimliklerin ortaya çıkma aşaması
Valerie’nin Susanna’yı banyoda izlemesi	28.10-29.00	Empati aşaması
Valerie ve Susanna arasındaki çatışma	1.17.00-1.19.09	Empati aşaması
Susanna’nın yaşadıklarını Valerie’yle paylaşması	1.37.14-1.41.00	Sempati aşaması
Susanna’nın hastaneden ayrılması ve Valerie’yle vedalaşması	1.57.46-2.01.24	Dostça ilişki aşaması

ama iğneleyici bir ses tonuyla “O zaman yemek yemen gerekecek, değil mi?” cevabını verir. Hastanın yanından ayrılarak yürümeye devam ederler. Valerie, Susanna’ya yakın zamanda “bire iki” seviyesine yükseleceğini, bunun da her hastaya 2 hemşire düşmesi demek olduğunu söyler. Susanna’nın “O kadar uzun kalmayacağım. Sadece dinlenmeye geldim.” ifadesine, Valerie: “Fark etmez. Bu turu herkese bedavaya yaptırırız.” karşılığını verir ve hafifçe koluna dokunur. Sonrasında Susanna’yı oda arkadaşının yanına yerleştirir ve onları nazikçe tanıştır. Valerie’nin odadan ayrıldığı sırada, hastaneden kaçan Lisa’yı (başka bir hasta) polisler geri getirmektedir. Valerie onu karşılar, ancak Lisa, eski arkadaşının odasına yerleşen Susanna’yı görünce sinirlenir ve ona saldırır. Valerie sert bir şekilde odaya girer, Lisa’ya sınır koyar. Saldırgan hareketlerindeki artış nedeniyle personel tarafından tecrit odasına götürüldüğü sırada, Valerie de ilaç uygular. Susanna ise tüm bunları görür ve büyük bir şaşkınlık yaşar.

Empati aşaması için 2 sahne belirlenmiştir. Bunlardan ilkinde, Susanna küvette bacaklarını tıraş ederken Valerie de onu izlemektedir. Susanna: “Tıraş olurken hiç seyredildin mi?” ifadesiyle rahatsızlığını dile getirmeye çalışır. Valerie’nin gülererek “İki çocuğum ve bir banyom var. Sence?” ifadesine karşılık Susanna: “Bence kapıyı kapatmalısın.” şeklinde cevap verir. Bir diğer sahnede ise hastanede bulunmaktan iyice rahatsız olmaya başlayan Susanna’nın hastane kurallarına aykırı bazı davranışlarda bulunması yer almaktadır. Susanna terapistiyle görüşmesinden ve arkadaşı Lisa’nın başka koğuşa gönderilmesinden sonra çökkün bir ruh hâline bürünür ve yataktan çıkmak istemez. Yataktan çıkamamasında, daha önce kullanmayarak cebinde biriktirdiği ilaçları kullanmasının da etkisi vardır. Valerie, Susanna’nın kural dışı davranışlarına ve günlerdir yatağından çıkmamasına sinirlenir ve onu kucaklayarak banyoya götürür. Sert bir şekilde küvete atılan Susanna, sinirlenerek bağırma başlar. Valerie’nin “Sen deli değilsin. Sen kendini delirtmeye çalışan, tembel ve bencil küçük bir kızsın.” ifadesine karşılık, Susanna da onu kızdırıp kızdırtacak cümleler söyler. Valerie, sahnenin devamında sakin bir şekilde böyle davranarak hayatını harcadığını belirtir ve Susanna sessizleşir. Bu 2 sahnenin dışında,

film boyunca Valerie’nin Susanna’yla iletişimi sırasında gülümsemesi, dokunması, göz teması kurması da sözsüz empatik tepkiler olarak ele alınmıştır.

Filmin ilerleyen kısımlarında Susanna, hastaneden taburcu olan Daisy’nin intiharına şahit olur ve kendini suçlu hisseder. Valerie, onunla konuşmak için yanına gittiğinde, bu durumla ilgili düşüncelerini ve hislerini anlatmaya başlar. Daisy’nin yerinde olmanın ne anlama geldiğini bilemeyeceğini, ancak ölmek istemenin ne olduğunu çok iyi bildiğini belirtir. Valerie, ona bunları anlatmasının çok güzel olduğunu, ancak bir kısmını doktorlarıyla da paylaşması gerektiğini vurgular. Hastalığını anlamadığını söyleyen Susanna’ya anlattığı şeylerden yola çıkarak; aslında hastalığını çok iyi anladığını, tek yapması gerekenin içinden geçenleri konuşarak, yazarak veya çizerek açığa vurmak olduğunu söyler. Susanna, Valerie’nin desteğini fark ettiğinde ona sarılır ve daha önce yaptıklarından dolayı özür dileyerek ağlamaya başlar. Valerie de ona sarılarak karşılık verir. Valerie’nin önerisinden etkilenen Susanna, duygu ve düşüncelerini defterine yazmaya, resimler çizmeye ve terapistiyle seanslarına daha aktif bir şekilde katılmaya başlar. Bu sahne, sempati aşamasını tartışmak üzere belirlenmiştir.

Son sahne ise dostça ilişki aşamasını ele almak üzere belirlenen Susanna’nın veda sahnesidir. Susanna, tecrit odasında yatan Lisa’yla vedalaşmak istediğinde Valerie onun odaya girmesine izin verir. Diğer arkadaşlarıyla da vedalaştıktan sonra Valerie ona taksiye binene kadar eşlik eder. Birbirlerine sarılırlar ve ayrılırken Valerie şunları söyler: “Bacaklarını tıraş ederken beni hatırla.” Susanna taksiye binip hastaneden ayrılır ve film onun cümleleriyle son bulur: “Sağlıklı bulundu ve dünyaya geri gönderildi. Son teşhisim: İyileşmiş bir Borderline. Bunun anlamını hâlâ bilmiyorum. Deli miydim hiç? Belki. Belki de hayat deli. Delilik, ne parçalanmak ne de karanlık bir sır saklamak. Delilik, genişletilmiş sen ya da ben. Yalan söyleyip bundan hoşlanmak, sonsuza dek çocuk olmayı dilemek. Onlar (hastanedeki arkadaşları) mükemmel değildi ama benim arkadaşlarımdı. Yetmişlere kadar birçoğu oradan çıktı ve hayatlarını yaşadı. Kimini gördüm kimini bir daha göremedim. Ama kalbimin onları düşünmediği bir gün yok.”

TARTIŞMA

“Girl, Interrupted” filminin betimsel analiz yöntemiyle Travelbee’nin “İnsan İnsana İlişki Modeli” kapsamında incelendiği bu çalışmada, filmin; modeli açıklamada yeterli bir içeriğe sahip olduğu, hemşire-hasta ilişkisinin gelişim aşamalarını somutlaştırmada kullanılabilecek görsel ve işitsel materyaller barındırdığı sonucuna ulaşılmıştır. 1966 yılında “Interpersonal Aspects of Nursing” kitabında yayımlanan İnsan İnsana İlişki Modeli, hemşire ve hasta arasındaki karşılıklı ilişkiye dayanmaktadır.⁷ Travelbee, modelinde, bireylerin acı çekme yaşantılarından sonra olgunlaşarak gelişim gösterdiklerini vurgulamaktadır.²⁰ Bu doğrultuda iletişim, bireylerin hastalık ve acı çekme deneyimleriyle baş etmelerine ve bu deneyimlerinde anlam bulmalarına yardım etmek için kullanılan bir araç olarak görülmektedir.⁶ İletişim, hemşirelik bakımına gereksinim duyan birey ve hemşire arasındaki ilişkiyi derinden etkileme gücüne sahiptir. Bu ilişkinin hedefine ulaşabilmesi için belli aşamalardan geçilmesi gerekmektedir. İnsan-insana ilişki aşamaları uygulanmadığı takdirde, hastanın fiziksel sorunu giderilse bile duygusal ve spiritüel ihtiyaçları ihmal edilmiş olacaktır.²¹ Modelde belirtilen bu aşamalar, ilk karşılaşma, kimliklerin ortaya çıkması, empati, sempati ve dostça ilişki aşamalarıdır.^{6,7,20} Betimsel analiz yöntemiyle elde edilen ve bulgular kısmında yer alan sahneler, bu aşamalara göre tartışılacaktır.

1. İlk Karşılaşma Aşaması: Hemşire ve hastanın birbirleri hakkında ilk izlenimlerinin edinildiği aşamadır. Bu aşamada, karşılıklı olarak kalıplaşmış roller algılanır; hemşire ve hasta birbirleri hakkında gelecekteki etkileşimlerini yönlendirecek ve şekillendirecek yargılar oluştururlar. Geçmiş deneyimler ve inançlar, kişinin diğer insanlara ilişkin algısını etkileyerek, insan-insana ilişkisinin gelişimini etkileyebilmektedir.^{6,21} Hemşire ve hasta da bu etkiler doğrultusunda birbirleriyle ilgili bazı varsayımlarda bulunur. Filmde, hemşire Valerie ile hasta rolündeki Susanna’nın ilk karşılaşma aşamasında hiç konuşmadan birbirlerini gözlemledikleri ve bu şekilde ilk izlenimlerinin oluştuğu görülmektedir. Travelbee’nin modelinin kullanıldığı bir vaka sunumunda, ilk karşılaşma aşamasında hemşire, hastayı tanısına ve ilk

gözlemlerine göre yorumlamıştır ve hasta da hemşireyi bakım, takip ve tedavi görevlerini yapacak olan bir sağlık personeli olarak algılamıştır.²² Filmde, çalışmaya benzer şekilde, Valerie’nin hastayı karşılama, yatış işlemlerini yapma ve koğuşuna kadar eşlik etme gibi görevleri yerine getirerek hemşirelik mesleğine dair beklenen rolleri sergilediği görülmektedir. Susanna’nın ise terapistin isteğiyle hastaneye gelmesi, yatış işlemleriyle ilgili sorular sorması ancak intihar ettiğini kabul etmemesi ve kısa süreli yatış beklentisi, ruhsal hastalıklarda sık görülen davranışlardan bazılarıdır. Sahne boyunca her ikisinin sözsüz tepkilerle birbirlerini incelemesi, birbirlerini tanımaya ve rollerini anlamaya çalıştıklarını düşündürmektedir. Sonraki aşamalara sağlıklı bir biçimde geçilebilmesi için bu aşamada tarafların birbirlerini “hemşire” ve “hasta” olarak değil, her şeyden önce “insan” olarak görmeleri gerekmektedir.^{8,23} Travelbee’nin modeli baz alınarak yapılan bir olgu sunumunda, bu aşamada detaylı gözlem ve ilgili bir iletişimle hastaya yaklaşmanın, hasta ve hemşirenin kalıplaşmış rollerinden sıyrılmalarına yardımcı olduğu belirtilmiştir.²⁴ Bu doğrultuda, Valerie ve Susanna’nın sık sık birbirlerini incelemeleri, Valerie’nin hastaneye geldiği andan itibaren Susanna’nın yanında olması ve sözsüz iletişim tekniklerini kullanarak gülümsemesi, kalıplaşmış rollerden çıkarak birbirlerini “insan” olarak görmeye başladıklarını düşündürmektedir.

2. Kimliklerin Ortaya Çıkması Aşaması: Bu aşamada, her birey diğerinin benzersizliğini fark etmeye başlar. Her iki tarafın birbirlerinin rollerini denediği ve kendine özgü özelliklerini keşfettiği bu aşama, empati aşamasının da temelini oluşturmaktadır.^{6,25} Bu aşamada, hemşirenin hasta ile iletişimi başlatması ve kimliklerin ortaya çıkarılması bir sonraki aşamaya geçişte önem kazanmaktadır.²² Bu bağlamda, hemşire Valerie’nin Susanna’ya koğuşu gezdirmesi ve iletişimi başlatması kimliklerin ortaya çıkması açısından önemlidir. Valerie’nin koğuşu gezdirerek oda arkadaşıyla Susanna’yı tanıştırdığı sırada, başka bir hastaya elbiselerini yemek yemesi koşuluyla vereceğini belirtmesi ve saldırganlığı artan bir hastaya sınır koyması hemşirenin rollerinin yanı sıra klinikteki bazı kurallara ilişkin örnekler de barındırmaktadır. Bu sahnede Susanna’nın çekingen gözükmesi ve bu-

rada çok uzun süre kalmayacağını belirtmesi ise onun henüz hastane sürecine hazır olmadığını düşündürmektedir. Valerie'nin bu ifadeye, hastane turunun herkese bedava yapıldığını belirterek karşılık vermesi, mizahı kullanarak etkileşimlerinin gelişimine katkı sağladığını düşündürmektedir. Ayrıca Susanna'nın koluna hafifçe dokunması, ona gülümsemesi empatik tepkileri kullandığına dair örneklerdir. Dokunma, hemşirelerin kullandığı terapötik sözsüz bir tepkidir.² Terapötik dokunmanın güven ilişkisinin kurulmasına yardımcı olduğu ve hastalara empati göstermede güçlü bir etken olduğu bilinmektedir.^{2,26} Dolayısıyla Valerie'nin terapötik dokunmayı kullanmasının, empati aşamasına zemin hazırladığı ve aralarındaki ilişkinin güçlenmesine yardım ettiği söylenebilir. Sahnenin devamında Susanna'ya saldıran Lisa'ya müdahale edilmesi ve tecrit uygulanması da hemşirenin rol ve sorumluluklarını, klinikte güvenliğin sağlanması amacıyla alınabilecek önlemleri ve gerekli durumlarda hemşirenin hastalara kısıtlama getirebilme yetkisinin olduğunu göstermektedir. Bu sahnelerde Valerie ve Susanna'nın birbirlerinin kimliklerini tanımaya ve kendine özgü özelliklerini fark etmeye başladıkları anlaşılmaktadır. Kimliklerin ortaya çıkması aşamasında, hemşire ve hasta arasında bir bağ oluşmaya başlar ve bu bağ, her etkileşimde şekillenir.²¹ Valerie ve Susanna arasındaki bağın da bu sahnelerden itibaren şekillenmeye başladığı söylenebilir.

3. Empati Aşaması: Empati kavramı, başka birisinin deneyimini paylaşma yeterliliği anlamına gelmektedir ve başka bir kişinin entelektüel ve duygusal kavrayışını içermektedir. Bu evrede hemşire, hastanın deneyimini doğru bir şekilde hissetmeye ve anlamaya başlar.^{20,21} Filmde Susanna, bacaklarını tıraş ederken Valerie'nin kendisini izlemesinden rahatsız olmaktadır. Valerie'nin empati kurmasını sağlayabilmek için ona daha önce tıraş olurken kendisinin izlenip izlenmediğini sorar. Valerie'nin verdiği cevap yeterli olmadığı için rahatsızlığını yeniden ifade eder. Bu sahnede, hemşirenin empati kurmada yetersiz kaldığı ve Susanna'nın bu eksikliği hissettiği ve dile getirdiği düşünülmüştür. Yardım edici ilişkinin temelini oluşturan empati, hemşirelerin mutlaka sahip olması gereken bir beceridir ve eksikliğinde hastalar ihtiyaç duydukları psikososyal desteği alamamaktadır.² Bu

bağlamda, Valerie'nin genel olarak terapötik dokunma, göz iletişimi, beden duruşu gibi sözsüz empatik tepkileri yerinde ve sıkça kullandığı görülmesine karşın, bazı sahnelerde sözlü empatik tepkileri kullanmakta yetersiz kaldığı gözlenmektedir. Empati aşamasında hemşirenin uygun olmayan davranışlar sergilediği bir diğer örnek, Valerie'nin sinirlenip Susanna'yı zorla banyoya götürdüğü sahnedir. Empatik yaklaşımda, hastanın duygu ve düşüncelerine odaklanılmakta, sözlü ve sözsüz mesajlara dikkat edilmekte ve hastanın gereksinimlerine odaklanan empatik bir yanıt verilmektedir.²⁷ Valerie ise Susanna'ya saldırgan bir yaklaşım sergilemiş ve Susanna da bunun karşılığında sert bir tepki göstermiştir. Ayrıca bu yaklaşımla hemşirenin hastanın otonomisini ihlal ettiği görülmektedir. Empati, uygunsuz bir biçimde kurulduğunda hastayla olan uyum ve iş birliği bozulur ve hasta, kendisini anlaşılmamış hissedebilir.²⁸ Uygun empati kuran bir hemşire hastayı doğru bir şekilde anlar ve anladığını ona iletir. Sahnenin devamında Valerie'nin Susanna'nın iç dünyasında neler yaşadığını anladığı görülmekle birlikte, bunu ona iletirken kullandığı tavrın yargılayıcı olduğu düşünülmektedir. Arşimet ve Dil tarafından yapılan bir olgu sunumunda, empati aşamasında hemşire ve hasta arasındaki etkileşimin güven ilişkisi sağlayarak iş birliğine katkı sağladığı belirtilmiştir.²⁴ Bahsi geçen sahnede, Valerie'nin yargılayıcı ve sert tutumunun Susanna'yla bu iş birliğini kurmada engel teşkil ettiği ve bunun da aralarında bir çatışma yarattığı görülmektedir. Hasta-hemşire ilişkisinde çatışma yaşanması olumsuz bir durum olarak algılanmamalıdır; aksine çatışmaların sağlıklı biçimde çözümlenmesinin ilişkiyi geliştirici bir yönü vardır. Bu bağlamda, sempati aşamasında daha ayrıntılı tartışılacağı üzere, Valerie'nin Susanna'nın yaşadığı sıkıntıyı fark ederek onun yaşadıklarını anladığını ifade etmesi çatışmayı çözmede kilit rol oynamıştır. Hemşire ve hasta arasındaki çatışmayı önlemek, iş birliğini artırmak ve terapötik bir ilişki kurmak amacıyla hemşireler empatik becerilerini uygun bir şekilde kullanmalıdır.^{29,30} Empati, sempati aşamasının öncüsüdür, ancak Valerie'nin sunulan örnek sahnelerde empati kurmakta yetersiz kaldığı söylenebilir.²¹ Öte yandan, filmde bu aşamaya ilişkin uygun davranış örnekleri de mevcuttur. Valerie, filmin genelinde Su-

sanna'yla göz teması kurmuş, gülümsemiş ve terapötik dokunmayı kullanmıştır. Bunlar kişiler arası iletişimi sürdürmede önemli yere sahip olan sözsüz empatik tepkilerdir.² Susanna'nın Daisy'nin intiharı üzerine Valerie'ye yaşadıklarını ve hislerini anlattığı sahnede de Valerie, hem sözlü hem sözsüz empatik tepkiler kullanmıştır. Bu sahne aynı zamanda hemşirenin yardım etme motivasyonunu da barındırdığı için sempati aşamasında tartışılacaktır.

4. Sempati Aşaması: Sempati, bireyin stresini gidermek için ona yardım etme arzusu olarak tanımlanmaktadır.²⁰ Sempati; acımak, hastayla aşırı özdeşim kurmak veya hasta adına yoğun depresif duygular hissetmek değildir; kişiye hastalığın yükünü tek başına taşımadığını göstermektedir.³¹ Empati, hemşirenin hastayı anlamasına rağmen yardım etme motivasyonu içermeyebileceğinden tarafsız bir süreçtir; buna karşın sempatiye hemşire yardım etme isteğiyle harekete geçer.³² Valerie'nin Susanna'nın yaşadığı sıkıntıyı fark ederek onunla konuşmak için yanına gitmesi, sempati aşaması için harekete geçtiğini göstermektedir. Valerie bu sahnede, Susanna'nın yanına oturmuş, ona dokunmuş, sakin bir ses tonuyla konuşmuş ve onun yaşadıklarını anlattığını ifade etmiştir. Bunlar sözlü ve sözsüz iletişim becerileridir ve hasta-hemşire ilişkisinde önemli bir yere sahiptir.²⁷ Ruh sağlığı hizmeti alan bireylerle yapılan bir çalışmada, katılımcılar hemşirelerin empati kurmalarını, yargılayıcı olmamalarını ve etkili iletişim kurabilmelerini istediklerini belirtmişlerdir.³³ Bu bağlamda, Valerie'nin bu aşamada kullandığı empatik iletişim tekniklerinin Susanna'yla olan ilişkisinin gelişimi açısından önemli olduğu söylenebilir. Travelbee'ye göre hastanın ihtiyaçlarını karşılayabilmek için empatinin sempatiye dönüştürülmesi gerekmektedir ve sempati, samimiyet ve isteklilik içerir.^{20,32} Valerie, bu aşamada samimi bir şekilde Susanna'ya yaklaşmış ve Susanna'nın duygularını paylaşmasına yardımcı olmuştur. Filmin başından itibaren hastalığını anlayamadığını ifade eden Susanna, bu sahnede ilk defa hastalığının ne olduğunu anlamış ve bunu Valerie aracılığıyla fark etmiştir. Arşimet ve Dil'in olgu sunumunda, hastanın duygu ve düşüncelerinin kabul edilebilir olduğu konusunda hastayı destekledikleri ve bunun sempatiye katkı sağladığı belirtilmiştir.²⁴ Filmde de benzer şekilde Valerie, Susanna'nın duy-

gularını paylaşmasının çok güzel olduğunu belirtmiştir. Valerie, bu yaklaşımıyla Susanna'nın duygularını doğru biçimde anlamış ve ele almış, durumun zorluğunu anlattığını ona iletmış, aynı zamanda terapistle konuşmasını önererek terapötik sürece dâhil olmasını sağlamış ve onu değişim için motive etmiştir. Sahnenin devamında Valerie, Susanna'ya hastalığını anlaması için yazarak, çizerek veya konuşarak duygu ve düşüncelerini dışarı aktarması gerektiğini belirtmiştir. Sempati aşaması, uygun bir şekilde sürdürülürse hemşire ile hasta arasında güven gelişir ve hastanın sıkıntısı azalır.²¹ Susanna'nın bu önerileri bire bir uygulaması ve bunların iyileşmesinde kilit bir rol oynaması bu duruma örnek teşkil etmektedir. Turan ve Vural'ın olgu sunumlarında da sempati aşamasında hastanın tedavi ve bakım uygulamalarına daha aktif bir şekilde katıldığı ifade edilmektedir.²² Bu sahne aracılığıyla da sempatinin hemşire-hasta arasında uygun bir şekilde sürdürüldüğü, Susanna'nın Valerie'ye güvenerek önerilerini dikkate almasından ve değişim için motive olarak tedavi sürecine daha aktif biçimde katılmasından anlaşılmaktadır. Ayrıca bu sahnede, Susanna'nın Valerie'ye sarılması ve önceki tavırlarından dolayı ondan özür dilemesi, aralarındaki anlaşmazlıkların çözüme kavuştuğunu ve dostça ilişki aşamasına geçişin gerçekleştiğini göstermektedir.

5. Dostça İlişki Aşaması: Bu aşama, önceki aşamaların üzerine inşa edilerek kurulur ve hemşire-hasta ilişkinin sonuçlandığı aşamadır. Travelbee, bu aşamayı hemşire ve hasta tarafından aynı anda yaşanan bir süreç, olay ve deneyimler dizisi olarak tanımlamıştır.²¹ Bu aşama, insan insana ilişkinin amacıdır.²⁵ Hasta ve hemşire, iş birliği kurarak birbirlerine güvenirlere ve sorunlarına çözüm bulurlar.²¹ Travelbee, bu aşamada hastanın hemşireye güven duyacağını ve bu sayede hemşirenin hasta için duygusal destek kaynağı olacağını vurgulamıştır.³⁴ Filmde, Valerie'nin yasak olmasına rağmen Susanna'nın tecrit odasındaki Lisa'yla vedalaşmasına izin vermesi, birbirleriyle vedalaşırken sarılmaları ve Valerie'nin samimi bir cümle kurarak onu hastaneden uğurlaması, ikilinin artık birbirlerine güvendiklerini ve dostça bir ilişki kurduklarını düşündürmektedir. Dostça ilişki kurulduğunda hastalar, acı çekme yaşantılarından bir anlam bulabilmektedir ve bu durum, hastalarda umu-

dun gerçekleşmesini sağlar.⁶ Hemşire ve hasta arasındaki ilişkinin samimi doğası, hastanın zorluklarla başa çıkmasına ve yaşantısından anlam bulmasına yardımcı olur.³⁵ Filmin son sahnesinde Susanna'nın hâlâ hastalığının ne demek olduğunu bilmemesine rağmen "delilik" kelimesinin kendisi için ne anlama geldiğini anlatması, hastanede yaşadığı deneyimleri ve orada kurduğu arkadaşlıkları hiç unutmayacağını söylemesi onun yaşadığı süreçten bir anlam bulduğunu düşündürmektedir. Kurduğu cümleler ve yüzündeki huzurlu ifadeden yola çıkarak Susanna, bu süreci anlamlı bir şekilde sonlandırmış gibi gözükmektedir. Literatürde de benzer şekilde dostça ilişki aşamasında hastaların motivasyonunun yükseldiği, kendilerini daha güçlü ve umutlu hissettikleri belirtilmektedir.^{22,24} Valerie ve Susanna arasında film boyunca kurulan ilişki, dostça ilişki aşamasında olumlu bir şekilde sonuçlanmıştır. Susanna'nın Valerie'nin yardımıyla yaşantılarından bir anlam bulması ve umutlu bir şekilde hastaneden ayrılmasıyla bu ilişkinin amacına ulaştığı söylenebilir.

SONUÇ

İletişim, hemşirelik eğitiminin vazgeçilmez bir parçasıdır. Hemşirelik kuramcılarında Travelbee, oluşturduğu "İnsan İnsana İlişki Modeli"nde, iletişimin hemşire ve hemşirelik bakımına ihtiyaç duyan birey arasında kullanılan yardım edici bir araç olduğunu vurgulamaktadır. İletişim aracılığıyla kurulan ilişkide, hasta ve hemşire belirli aşamalardan geçer ve bu sayede her iki tarafı da derinden etkileyen terapötik bir ilişki kurulur. Hemşirelerin bu becerileri geliştirmeleri ve iletişim modelini daha iyi anlamaları için eğitim sırasında film gibi tekniklerin kullanılması etkili olmaktadır. Bu çalışma ile "Girl, Interrupted" filminin "İnsan İnsana İlişki Modeli"nde tanımlanan hemşire-hasta ilişkisinin gelişim basamaklarına ve bu basamaklarda kullanılan yardım edici becerilere iliş-

kin görsel ve işitsel öğeler barındırması bakımından kuramın öğretilebilmesinde somut materyaller sunduğu ortaya konmuştur. Ayrıca filmde, hemşire karakterinin empatik bir iletişim kurma yolunda uygun olan davranışlarının yanı sıra uygun olmayan davranış örnekleri de sergilemesi ve sonucunda, hasta ile iletişiminin olumsuz yönde etkilenmesi uygun olmayan yaklaşımların da öğrenciler tarafından somutlaştırılmasına katkı sağlayacaktır. Sonuç olarak "Girl, Interrupted" filminin, iletişimin hemşirelikteki önemini vurgulaması bakımından hemşirelik eğitiminde kullanılabilir. Film, öğrencilere farkındalık kazandırmak, Travelbee'nin "İnsan İnsana İlişki Modeli"ni açıklamak, modeli ve temel kavramlarını somutlaştırmak amaçlarıyla hemşirelik eğitiminde kullanılabilir.

Finansal Kaynak

Bu çalışma sırasında, yapılan araştırma konusu ile ilgili doğrudan bağlantısı bulunan herhangi bir ilaç firmasından, tıbbi alet, gereç ve malzeme sağlayan ve/veya üreten bir firma veya herhangi bir ticari firmadan, çalışmanın değerlendirme sürecinde, çalışma ile ilgili verilecek kararı olumsuz etkileyebilecek maddi ve/veya manevi herhangi bir destek alınmamıştır.

Çıkar Çatışması

Bu çalışma ile ilgili olarak yazarların ve/veya aile bireylerinin çıkar çatışması potansiyeli olabilecek bilimsel ve tıbbi komite üyeliği veya üyeleri ile ilişkisi, danışmanlık, bilirkişilik, herhangi bir firmada çalışma durumu, hissedarlık ve benzer durumları yoktur.

Yazar Katkıları

Fikir/Kavram: Simay Ezgi Budak, Ayça Ay Kaatsız; **Tasarım:** Simay Ezgi Budak, Ayça Ay Kaatsız; **Denetleme/Danışmanlık:** Ayça Ay Kaatsız; **Veri Toplama ve/veya İşleme:** Simay Ezgi Budak; **Analiz ve/veya Yorum:** Simay Ezgi Budak; **Kaynak Taraması:** Simay Ezgi Budak; **Makalenin Yazımı:** Simay Ezgi Budak, Ayça Ay Kaatsız; **Eleştirel İnceleme:** Ayça Ay Kaatsız.

KAYNAKLAR

- Baysan Arabacı L. İletişimin temelleri. Üstün B, Demir S, editörler. Hemşirelikte İletişim. 1. Baskı. İstanbul: Akademi Basın ve Yayıncılık; 2019. p.54.
- Arnold EC, Boggs KU. Interpersonal Relationships e-Book: Professional Communication Skills for Nurses. 8th ed. St. St. Louis, Missouri: Elsevier Health Sciences; 2019. p.75-94.
- Yılmaz M. Sağlık bakım kalitesinin bir ölçütü: hasta memnuniyeti [Patient satisfaction: a criteria of health care quality]. C.Ü. Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi. 2001;5(2):69-74.
- Kocaman N. Genel hastane uygulamasında psikososyal bakım ve konsültasyon liyezon psikiyatrisi hemşireliği [Psychosocial care in a general hospital practice and psychiatric consultation liaison nursing]. Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi. 2005;9(1):49-54. [Link]
- Sabancıoğulları S. İletişim teorileri. Üstün B, Demir S, editörler. Hemşirelikte İletişim. 1. Baskı. İstanbul: Akademi Basın ve Yayıncılık; 2019. p.33-4.
- Veliöğlü P. Hemşirelikte Kavram ve Kuramlar. 1. Baskı. İstanbul: Alaş Ofset; 1999. p.259-68.
- Alligood MR. Nursing Theorists and Their Work e-Book. 9th ed. St. Louis, Missouri: Elsevier Health Sciences; 2017. p.50-1.
- Shelton G. Appraising travelbee's human-to-human relationship model. J Adv Pract Oncol. 2016;7(6):657-61. [Crossref] [PubMed] [PMC]
- Avşar G, Kaşıkçı M. Hemşirelik yüksekokulu öğrencilerinde duygusal zekâ düzeyi [Emotional intelligence levels of students of nursing college]. Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi. 2010;13(1):1-6. [Link]
- Kumcağız H, Yılmaz M, Çelik SB, Avcı İA. Hemşirelerin iletişim becerileri: Samsun ili örneği [Communication skills of nurses: Samsun sample]. Dicle Tıp Derg. 2011;38(1):49-56. [Link]
- Park H, Cho H. Effects of Nursing education using films on perception of nursing, satisfaction with major, and professional nursing values. J Nurs Res. 2021;29(3):e150. [Crossref] [PubMed] [PMC]
- Oh J, Kang J, De Gagne JC. Learning concepts of cinenurducation: an integrative review. Nurse Educ Today. 2012;32(8):914-9. [Crossref] [PubMed]
- Conti A, Clari M, Carignano F, Sacca' P, Garrino L. Teaching resilience and vulnerability to nursing students using films: A qualitative study. Prof Inferm. 2019;72(2):135-42. [PubMed]
- Ayhan AGY, Çekiç Y, Ançel G. Psikiyatri hemşireliği eğitimi: filmler ve yansımaları [Psychiatric nursing education: films and reflections]. Anadolu Psikiyatri Dergisi. 2018;19(4):362-9. [Crossref]
- Keser I, Acar G. The impact of watching movies on the communication skills of nursing students: a pilot study from Turkey. Int Arch Nurs Health Care. 2017;3(3):1-7. [Crossref]
- IMDB [Internet]. © 1990-2022 by IMDb.com, Inc. [Cited: November 25, 2021]. Girl, Interrupted. t.y. Available from: [Link]
- Yıldırım A, Şimşek H. Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. 6. Baskı. Ankara: Seçkin Yayıncılık; 2008. p.224.
- Yalçın İ. Albert Camus' nun absürd kavramı bağlamında Sen Aydınlatırsın Geceyi filminin analizi [The analysis of the movie Sen Aydınlatırsın Geceyi in the context of Albert Camus's concept of absurd]. Düşünce ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi. 2021;3(4):85-112. [Link]
- Kavut S. Dijital kimliklerin ve The Circle filminin Goffman'ın Benlik Sunumu Kuramı bağlamında analizi [Digital identities and The Circle film analysis in the context of Goffman's self presentation theory]. Erciyes İletişim Dergisi. 2021(2):63-80. [Crossref]
- Özkan B. Joyce Travelbee: insan insana ilişkiler modeli. Karadağ A, Çalışkan N, Göçmen Baykara Z, editörler. Hemşirelik Teorileri ve Modelleri. 1. Baskı. İstanbul: Akademi Basın ve Yayıncılık; 2017. p.223-32.
- Staal J. Joyce Travelbee's Human-to-Human Relationship Model and Its Applications. Smith MC, Parker ME, editör. Nursing Theories and Nursing Practice. 4th ed. Philadelphia: FA Davis; 2015. p.76-9.
- Turan Z, Vural G. Endometrium kanserli bir kadının Joyce Travelbee'nin İnsan İnsana İlişki Modeli'ne göre incelenmesi [Investigation of the case operated due to endometrium cancer according to Joyce Travelbee's human to human relationship model abstract]. Uluslararası Hakemli Kadın Hastalıkları ve Anne Çocuk Sağlığı Dergisi. 2017;4(11):165-90. [Crossref]
- Stasková V, Tóthová V. Conception of the human-to-human relationship in nursing. Kontakt. 2015;17(4):e184-e9. [Crossref]
- Arşimet A, Dil S. COVID-19 tanılı hastaya NANDA-I ve Joyce Travelbee'nin İnsan İnsana İlişki Modeline göre verilen hemşirelik bakımı: bir olgu sunumu [The nursing care given to a patient diagnosed with COVID-19 according to NANDA-I and Joyce Travelbee's human to human relationship model: a case report]. Bandırma Onyedü Eylül Üniversitesi Sağlık Bilimleri ve Araştırmaları Dergisi. 2021;3(3):229-39. [Crossref]
- Dion K. Injection drug users' perceptions of received nursing care: a case study. [Doctoral dissertation]. Massachusetts: University of Massachusetts Amherst; 2015. [Erişim tarihi: 25.12.2021]. Erişim linki: [Link]
- Råsmark G, Richt B, Rudebeck CE. Touch and relate: body experience among staff in habilitation services. Int J Qual Stud Health Well-being. 2014;9:21901. [PubMed] [PMC]
- Şengün İnan F. İletişim becerileri. Üstün B, Demir S, editörler. Hemşirelikte İletişim. 1. Baskı. İstanbul: Akademi Basın ve Yayıncılık; 2019. p.112-6.
- Öztürk H. Özel hastanede çalışan hemşirelerin empati algıları [Empathy perception of nurses working in private hospital]. Osmangazi Tıp Derg. 2018;41(4):326-36. [Crossref]
- Gerace A, Oster C, O'Kane D, Hayman CL, Muir-Cochrane E. Empathic processes during nurse-consumer conflict situations in psychiatric inpatient units: a qualitative study. Int J Ment Health Nurs. 2018;27(1):92-105. [Crossref] [PubMed]
- Moreno-Poyato AR, Rodríguez-Nogueira Ó, group MCw. The association between empathy and the nurse-patient therapeutic relationship in mental health units: a cross-sectional study. J Psychiatr Ment Health Nurs. 2021;28(3):335-43. [Crossref] [PubMed]
- Gerace A. Roses by other names? Empathy, sympathy, and compassion in mental health nursing. Int J Ment Health Nurs. 2020;29(4):736-44. [Crossref] [PubMed]
- Rich K. Revisiting Joyce Travelbee's question: what's wrong with sympathy? J Am Psychiatr Nurses Assoc. 2003;9(6):202-4. [Crossref]
- Horgan A, O Donovan M, Manning F, Doody R, Savage E, Dorrity C, et al. 'Meet Me Where I Am': Mental health service users' perspectives on the desirable qualities of a mental health nurse. Int J Ment Health Nurs. 2021;30(1):136-47. [Crossref] [PubMed]
- Travelbee J. What do we mean by rapport? Am J Nurs. 1963;63:70-2. [Crossref] [PubMed]
- Strandås M, Bondas T. The nurse-patient relationship as a story of health enhancement in community care: a meta-ethnography. J Adv Nurs. 2018;74(1):11-22. [Crossref] [PubMed]